

Artur Dobry

Inwentarz Zamku Średniego w Malborku z 1894 roku

Komunikaty Mazursko-Warmińskie nr 4, 535-551

2002

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Artur Dobry

Inwentarz Zamku Średniego w Malborku z 1894 roku

W zbiorze dokumentów dawnego Zarządu Odbudowy Zamku w Malborku (Schloßbauverwaltung zu Marienburg), przechowywanych w Archiwum Państwowym w Elblągu z siedzibą w Malborku, znajdują się ręcznie spisywane inwentarze przedmiotów wchodzących w skład wyposażenia niektórych wnętrz zamkowych¹. Pierwszy spis według wzoru obowiązującego aż do I wojny światowej sporządzono w 1851 r. Zgodnie z umową między radcą rejencji gdańskiej Putzerem a kierownikiem prac restauracyjnych Augustem Gersdorffem, cały majątek zamkowy przekazano pod opiekę nowo powołanemu strażnikowi Friedrichowi Augustowi Starckowi.

Sporządzony wówczas spis inwentarzowy składał się z dwunastu działów. Wśród nich najważniejsze były te, które obejmowały przedmioty ustawiane w pomieszczeniach zamkowych oraz wyposażenie, np. militaria, dzieła sztuki sakralnej i świeckiej czy materiały dokumentacyjne i książki. W spisie nie brakowało też przedmiotów codziennego użytku lub zwykłych narzędzi potrzebnych do utrzymania wnętrz w czystości. Ze względu na zużywanie się, zniszczenia czy zmiany w przechowywaniu, spisywano nowy inwentarz lub, od 1871 r. począwszy, tylko doroczne uzupełnienie, w którym stwierdzano nabytki i straty w stosunku do ostatniego spisu². Inwentarze przesyłane były zawsze prezydentowi rejencji gdańskiej. W Archiwum Państwowym w Elblągu znajdują się dwa posyty archiwalne ze spisami od 1851 do 1894 r., będące zestawieniem zachowanych inwentarzy z okresu pełnienia obowiązków przez Starcka, aż do czasu zmiany na stanowisku wyższego strażnika zamkowego. Późniejsze spisy występują natomiast w poszczególnych poszytach dotyczących bieżącej działalności Zarządu Odbudowy Zamku³.

1 Archiwum Państwowe w Elblągu z siedzibą w Malborku (dalej: APE), zespół Schloßbauverwaltung Marienburg, 206/35, Acta Manualia betreffend die Inventarien-Verzeichnisse des Königl. Schlosses Marienburg 1850—1853; APE, 206/37, Acta des Königl. Regierungs-Präsidiu zu Danzig, betreffend das Inventarium des Königl. Schlosses zu Marienburg. Gewerbe-Regist. vom 10ten April 1867 bis zum 31ten December 1902. Vol. 1; APE, 206/117, Verzeichnis der Inventariestücke des Schlosses Marienburg I. 1851—1860.

2 Uzupełnienia te zawierają nieraz cenne informacje dotyczące daty wpisania do inwentarza, sposobu nabycia przedmiotu oraz miejsca przechowywania. Warto tu przywołać chociażby notkę o umiejscowieniu w szafce ściennej garderoby wielkiego mistrza słynnego dyptyku komtura elbląskiego Thielego von Loricha (wraz z gotyckim kielichem i XIV-wiecznym relikwiarzem z palcem św. Jana Chrzciciela), APE, 206/11, Akten der Königl. Preuß. Regierung zu Danzig betreffend die bauliche Unterhaltung des Königl. Schlosses in Marienburg und die hinzu bewilligten Geldmittel vom 8ten Juli 1902 bis zum 15ten März 1912. Bd. 6, k. 336—337.

3 APE, 206/9, Acta der Königl. Regierungs-Präsidiu zu Danzig, Abtheilung des Innern, betreffend die bauliche Unterhaltung des Königl. Schlosses in Marienburg und die hierzu bewilligten Geldmittel vom 18ten April 1874 bis zum 4ten Mai 1894, Vol. 4; APE, 206/10, Acta der Königl. Preuß. Regierung zu Danzig betreffend die bauliche Unterhaltung des Königl. Schlosses in Marienburg und die hinzu bewilligten Geldmittel und Rechnungsabnahme vom 10ten April 1894 bis zum 7ten Juli 1902. Vol. 5; APE, 206/11.

Początkowo inwentarz obejmował wszystkie przedmioty będące własnością państwa, które umieszczone były na terenie zamku. Po 1882 r., kiedy Conrad Steinbrecht rozpoczął restaurację Zamku Wysokiego, a w latach późniejszych jego systematyczne wyposażanie, coroczne spisy ograniczyły się do Zamku Średniego, a głównie wnętrz Pałacu Wielkich Mistrzów⁴. W pozostałych pomieszczeniach, po ich odbudowie, znalazły się zabytki, które zakupione lub подарowane, początkowo należały do Towarzystwa Odbudowy i Upiększania Zamku Malborskiego, a dopiero potem sukcesywnie przekazywane były na własność państwa⁵. Przedmioty te inwentaryzowano w osobnych spisach, których część zachowała się w zbiorze Archiwum. Ostatni inwentarz Zamku Średniego według wzoru sporządzonego w 1851 r. został opracowany w 1902 r., będąc już tylko zgodnie ze swą nazwą suplementem spisu⁶. Stwierdzenia nabytków i strat pojawiały się natomiast do 1918 r.⁷

Publikowane źródło jest pełnym spisem inwentarzowym za okres od 1 kwietnia 1893 do 31 marca 1894 r., który przygotowany został w związku z przekazaniem przez Starcką urzędu wyższego strażnika zamkowego Sallischowi⁸. Dokument określa stan ilościowy poszczególnych przedmiotów oraz miejsce przechowywania. W kilku przypadkach podano w uwagach stan zachowania lub sposób ich nabycia, co odnotowaliśmy w przypisach tekstowych.

Nazwy pomieszczeń w spisie nie odpowiadają niejednokrotnie współczesnym. W Pałacu Wielkich Mistrzów nazewnictwo to pochodziło głównie z czasów pierwszej restauracji zamku w latach dwudziestych XIX w., którą nadzorował Karl Friedrich Schinkel. Część z tych nazw została zweryfikowana około stu lat później przez Bernharda Schmid⁹. Do najbardziej znamienitych należy nazwanie sypialnią mistrza tzw. izby mieszkalnej, a łaźnią mistrza wnętrza sypialni. Schmid przyznaje, że wcześniejsze nazwy były wynikiem błędnych ustaleń z początku XIX w., związanych z licznymi zmianami w strukturze architektonicznej i trudnościami w przypisaniu wnętrz na podstawie zachowanych materiałów źródłowych. W związku z tym, dla lepszej orientacji, w przypisach rzeczowych podaliśmy obecnie używaną nazwę pomieszczenia.

Tłumaczenie tekstu opracował autor. Źródło jest publikowane z zachowaniem podobnego jak w oryginale układu kolumnowego. Pominęto umieszczony na końcu dodatkowy spis nabytków i strat. Przedmioty te bowiem znalazły się w głównym inwentarzu.

4 Po raz pierwszy spis nazwany został Inwentarzem Zamku Średniego w 1894 r., APE, 206/9, k. 501.

5 K. Lewalski, *Powstanie i działalność Verein für die Herstellung und Ausschmückung der Marienburg (Towarzystwo Odbudowy i Upiększania Zamku Malborskiego) 1884–1945*, Komunikaty Mazursko-Warmińskie, 1995, nr 2, ss. 149–166.

6 APE, 206/10, k. 596–600.

7 APE, 206/11, k. 650–652.

8 APE, 206/9, k. 508–549r. Teksty pisane czarnym atramentem zamieszczone są na drukowanych formularzach z odpowiednimi rubrykami.

9 B. Schmid, *Führer durch das Schloß Marienburg in Preußen*, Berlin 1934, ss. 49–53.

Sala narożna na I piętrze Pałacu Wielkich Mistrzów (komnata mistrza), ok. 1885 r.
Reprodukcja: Lech Okoński

Niska Sień w Pałacu Wielkich Mistrzów (sień domu), ok. 1885 r.
Reprodukcja Lech Okoński

[Inwentarz Zamku Średniego w Malborku z 1894 roku]

Tłumaczenie na język polski

Spis tych pozycji inwentarzowych zamku malborskiego, które zgodnie z układem z dnia 5 X 1825 przekazane zostały wraz z gotową częścią zamku do dalszego utrzymania z funduszu królewskiego, zamkowi odtąd ofiarowane lub później zakupione z Królewskiego Funduszu Konserwacji Zamku, uwzględniając nabytki i straty podczas okresu od 1 IV 1893 (gdy inwentarz został przyjęty przez nowego wyższego strażnika zamkowego Sallischa), do 31 III 1894.

Nazwa pozycji inwentarzowej	Stan na dany rok	Gdzie znajdują się obiekty
-----------------------------	---------------------	----------------------------

Dział: I. Do urządzania pomieszczeń. Stoły, krzesła, ławy itd.

1. Stoły	9	w pomieszczeniach górnej kondygnacji piwnicznej, w łaźni wielkiego mistrza ¹ i w kaplicy prywatnej ² .
2. Stoły dębowe z brązowymi płytami z marmuru	2	1 w komnacie mistrza ³ , 1 w sypialni mistrza ⁴
3. Stół dębowy z brązową płytą z marmuru z mosiężnymi nogami	1	w Sali Rycerskiej
4. Złoczone toaletki	2	w sali trójfilarowej przyziemia
5. Krzesła, włącznie z 6 krzesłami wiklinowymi	8	w górnej kondygnacji piwnicznej i w przyziemiu, teraz 4 sztuki w biurze odbudowy
6. Dekoracyjny fotel	1	w sypialni mistrza
7. Dekoracyjne fotele z oparciem	9	5 w komnacie mistrza, 4 w sypialni mistrza
8. Dębowe ławy z oparciem i rzeźbionymi listwami	6	4 w kaplicy domowej, 2 w sypialni mistrza
9. Ława kamienna	34,55 m	w Letnim Refektarzu mistrzów
10. Poduszki wyłożone czerwonym suknem, na kamiennych siedziskach	18	w pomieszczeniach przyziemia
11. To samo na kamiennych ławach	72,52 m	w Sali Rycerskiej
12. To samo z płótna, wypchane trawą morską i wyłożone czerwonym suknem	83,20 m	w Refektarzu Letnim i Zimowym
13. Szafki (1 szafka do pisania, 1 czarna szafka na zbiory)	2	1 w górnej kondygnacji piwnicznej, 1 w łaźni mistrza
14. Szafka z półkami, do przechowywania farb do malowania na szkle	1	w górnej kondygnacji piwnicznej
15. Dębowe szafki na akta i książki zaopatrzone w szklane drzwi	2	1 w izbie mistrza ⁵ , 1 w komnacie mistrza
16. Dębowe, rzeźbione w stylu staroniemieckim szafki ścienne	3	w sypialni mistrza
17. Otwarta, mała szafka na klucze z mosiężnymi haczykami	1	w mieszkaniu wyższego strażnika zamkowego

1 Sypialnia wielkiego mistrza.

2 Kaplica św. Katarzyny.

3 Sala narozna na piętrze Palacu.

4 Izba mieszkalna wielkiego mistrza.

5 Sala Królewiecka.

18. Szkarłatne sukno, jako dywan podłogowy	1	w tylnej komnacie mistrza ⁶ w szafie ściennej
19. Ławy dębowe z rzeźbą i skórzaną tapicerką	2	w komnacie mistrza

Dział: II. Broń, zbroje, hełmy etc. ze starych i nowych czasów

1. Maczugi Nowozelandczyka i Amerykanina	2	w łaźni mistrza
2. Prastary, iryjski topór wojenny z miedzi	1	w Wysokiej Sieni
3. Sztylety i noże różnych rodzajów	2	tamże
4. Sztylety różnych rodzajów	10	6 w sieni domu ⁷ , 4 w tylnej komnacie mistrza w szafce ściennej
5. Wielkie, rzadkie gwintówki z zamkiem kołowym	2	w tylnej komnacie mistrza
6. Wielkie i małe gwintówki	6	tamże
7. Gwintówka z zamkiem lontowym	1	tamże
8. Dekoracyjna rękojeść strzelby z zamkiem kołowym	1	tamże
9. Muszkiet z zamkiem skałkowym	1	tamże
10. Fuzja z zamkiem kołowym	1	tamże
11. Rusznica do polowania z zamkiem lontowym	1	tamże
12. Podobnie, z zamkiem skałkowym	1	tamże
13. Podobnie, z zamkiem kołowym	1	tamże
14. Pistolety	10	tamże
14a. Strzelby kawalerii	5	tamże
15. Filigranowa rękojeść pistoletu z zamkiem kołowym	1	tamże
16. Dubeltówki z zamkiem skałkowym	2	tamże
17. Jednorurka, podobnie	1	tamże
18. Antyczne filigranowe kusze	6	tamże
19. Wciągakarki do nich	3	tamże
20. Bełty do nich	18	tamże
21. Zwyczajne kusze	3	w sieni domu
22. Strzały i bełty	40	w szafce ściennej w tylnej komnacie mistrza
23. Krótkie strzały	12	tamże
24. Nóż myśliwski, i 1 para nóż i widelec, 1 ze stali polerowanej	1	w tylnej komnacie mistrza
25. Antyczne prochownice rogowe	3	2 podobnie, 1 w szafce ściennej tamże
26. Zbroja rycerska z kopia i mieczem	1	w sieni domu
27. Czarna zbroja stalowa bez naramiennika i nagolenicy z blaszanymi rękawicami i kolczugą	1	tamże
28. Zbroja stalowa bez naramiennika i nagolenicy z wielką tarczą	1	tamże
29. Napierśniki z hełmem	5	tamże

⁶ Garderoba wielkiego mistrza.⁷ Niska Sien.

30. Napierśniki z hełmem, naramiennikami i nagolenicami	2	tamże
31. Pancerze bez naramiennika i nagolenicy z hełmem	2	tamże
32. Pojedyncze hełmy	10	tamże
33. Dwuręczne miecze rycerskie	4	tamże
34. Miecze	12	7 mieczy rycerskich w sieni domu, 5 mieczy rycerskich w łaźni
35. Podpórki do karabinu	20 stóp	15 w tylnej komnacie mistrza
36. Topór	1	w sieni domu
37. Dzidy i halabardy	6	tamże
38. Czekan	1	tamże
39. Dar hrabiego von Krockowa z 1889 roku		Trofea z tablicą dedykacyjną w izbie mistrza
a. Kusza	1	
b. Wciągarka do naciągania tejsze	1	
c. Okrągła tarcza drewniana wyłożona tłoczoną kolorową skórą	1	
d. Miecz z pochwą skórzaną	1	
e. Halabarda, 2 m długa z ozdobnym ostrzem	1	
f. Miecz o falistej głowni, 1,90 m długi, 0,47 m długość rękojeści i 0,43 m długi jelec	1	
g. Sztylet z metalową rękojeścią, bez pochwy	1	
h. Pistolety kieszonkowe z krzemiennym zamkiem, całe z żelaza	2	
i. drewniana tablica dedykacyjna	1	

Dział: III. Malowidła, rzuty i widoki etc.

1. Obrazy olejne, przedstawiające wielkich mistrzów i elektorów itd.	12	1 w izbie mistrza, 5 w sieni domu, 5 w wyższej kondygnacji piwnicznej, 1 w spichrzu wschodnim Zamku Wysockiego
2. Plan Królewca w drewnianych ramach	1	w izbie mistrza
3. Portret J.K.M. księżniczki Luizy zaślubionej przez księcia Radziwiłła	1	w tylnej komnacie mistrza w szafce ściennej
4. Tablica ścienna Hennebergera, w drewnianych ramach	1	w sieni domu
5. Staroniemiecki plan Malborka na płótnie	1	w biurze Zarządu Odbudowy Zamku
6. Płyta miedziana, z wrytą mapą 3 Żuław	1	w sieni domu
7. Rysunki zamku malborskiego pod szkłem	11	w komnacie mistrza
8. Widok Malborka od strony Nogatu	1	tamże
Podobnie strona pld.-wsch.	1	tamże
9. Podobnie, miedzioryt z roku 1756	1	tamże

10. Model z tektury: Zamek Wysoki i Średni	1	w Sali Rycerskiej
11. Górna galeria Pałacu Dożów w Wenecji, z korka	1	w łaźni
12. Sklepienie w strasburskiej katedrze, podobnie	1	podobnie
13. Nagrobek palatyna Siegfrieda i Genowefy	1	podobnie
14. Biczowanie Chrystusa, obraz staroniemiecki	1	w pokoju komtura na Zamku Wysokim
15. Popiersia Fryderyka Wielkiego	4	1 tamże, 3 w przyziemiu
16. Królowa Luiza na czarnym postumencie	1	w przyziemiu
17. Fryderyk Wilhelm II, popiersie gipsowe na postumencie	1	tamże
18. Fryderyk Wilhelm III, podobnie	1	tamże
19. Fryderyk II, figura gipsowa, podobnie	1	tamże
20. Portret Fryderyka Wilhelma III w złożonych ramach	1	tamże
21. Karton do obrazu św. Anny	1	w pokoju górnej kondygnacji piwnicznej
22. Herby z tektury	7	w szafce w komnacie mistrza
23. Projekt restauracji wjazdu na Zamek Średni	1	w szafce w izbie mistrza
24. Rysunek z wizerunkiem wielkiego mistrza nad wejściem na Zamek Średni w skali 1:12	1	tamże
25. Rysunek z wizerunkiem wielkiego mistrza w naturalnej wielkości	1	w szafce w izbie mistrza
26. Kolorowy karton herbu wielkich mistrzów	1	tamże
27. Plan fundamentów, które zostały odkryte na tzw. placu musztry (Przedzamcze)	1	tamże
28. Kopie z dzieł Fricka	2	w biurze Zarządu Odbudowy Zamku
29. Plan zamku z jego murami i wieżami	1	w komnacie mistrza w szafce
30. Rysunek komnaty dostojników (izba trójfilarowa)	1	tamże
31. Zamek malborski od strony wschodniej wg A. Rahnkego	1	w komnacie mistrza na ścianie
32. Zamek Średni, rzuty różnych kondygnacji	4	tamże
33. Przekrój i widok Zamku Średniego	1	tamże
34. Piwnica pod Salą Rycerską	1	tamże
35. Rysunek kominka i blendy okiennej w Letnim Refektarzu	1	tamże
36. Widok zamku od strony Nogatu	1	tamże
37. Zamek w Malborku z jego najwyższymi widokami z 1729	1 zeszyt	tamże w szafce
38. Wizerunek zmarłego wyższego inspektora budowlanego Gersdorffa		

w złożonych ramach	1	w komnacie mistrza
39. Podobnie, kaznodzieja Haebler	1	tamże
40. Teka z widokami zamku malborskiego malowanymi przez profesora Schultza z Gdańska ⁸ , w tym:		
a) Malbork od strony Nogatu akwarela, 0,43 m szer. 31 cm wys.	1	w komnacie mistrza w szafce
b) Podobnie, od strony południowo-wschodniej, 39 cm szer. 50 cm wys.	1	tamże
c) Zamek Średni widziany z wjazdu na Zamek Wysoki, 50 cm szer. 39 cm wys.	1	tamże
d) Zamek Średni widziany od strony kaplicy św. Wawrzyńca, 50 cm szer. 36 cm wys.	1	tamże
e) Wejście na Zamek Średni, 42 cm szer. 47 cm wys.	1	tamże
f) Wieża wartownicza (Wieża Maślankowa) z otoczeniem, 29 cm szer. 39 cm wys.	1	tamże
g) Malbork widziany od strony przejścia przy Wieży Maślankowej, 26 cm szer. 31 cm wys.	1	tamże
h) Północno-wschodnia fasada Zamku Średniego, rysunek ołówkiem 23 cm szer. 18 cm wys.	1	w komnacie mistrza w szafce
i) Sień przed Letnim Refektarzem mistrza, 35 cm szer. 50 cm wys.	1	tamże
k) Letni Refektarz mistrza, 28 cm szer. 21 cm wys.	1	tamże
l) Sala Rycerska ze staroświeckim sztafazem, 47 cm szer. 37 cm wys.	1	tamże
m) To samo, z nowoczesnym	1	tamże
n) Złota Brama	1	tamże
o) Kościół zamkowy z tronem wielkiego mistrza i chórem śpiewaczym w obecnym stanie, 36 cm szer. 50 cm wys.	1	tamże
p) Kościół zamkowy w dawnym stanie, podobnie	1	tamże
q) To samo w widoku ku ołtarzowi głównemu	1	tamże
41. Plany sytuacyjne zamku i okolicy	2	1 w izbie mistrza w szafce, 1 w Królewskiej Rejencji w Gdańsku
42. Rysunek lawaterza wielkiego mistrza w skali 1:3	1	podobnie
43. Historyczno-geograficzna mapa starych Prus według Paulowskiego	1	w sieni domu
44. Rzuty zamku malborskiego Rabego i Meyera	1 zeszyt	w komnacie mistrza w szafce

⁸ Album zachowany w zbiorze dokumentacji Działu Historii Muzeum Zamkowego w Malborku, sygn. MZM/DH/765. Johann Carl Schultz był malarzem i grafikiem, profesorem gdańskiej Szkoły Sztuk Zdobniczych.

45. Dział A. Widoki miasta i zamku malborskiego profesora Breysiga	12 kart	w sypialni mistrza w szafce
46. Dział B. Fotografie zamku od numeru 13—110	97 kart	tamże
47. Podobnie C. Zamek Średni, 111—170	60 kart	podobnie ^a
48. Podobnie D. Różne części zamku, nr 171—179	9 kart	podobnie
49. Podobnie E. Varia nr 180—184	5 kart	podobnie
50. Podobnie F. Rysunki geometryczne	14 kart	podobnie
51. Historyczna, geograficzna mapa starych Prus według Paulowskiego	1	podobnie
52. Elewacja północna Zamku Średniego, drzeworyt	5	w komnacie mistrza w szafce
53. Sala Rycerska, drzeworyt	5	tamże
54. Zamek w Nidzicy, obraz olejny	1	w izbie mistrza
55. Płyty miedziane do dzieła Fricka „Schloß Marienburg in Preußen”, Berlin 1799 ⁹	19	w sali trójfilarowej w przyziemiu
56. Odbitki tych płyt	19	w sali trójfilarowej w przyziemiu

Dział: IV. Przedmioty do użytku religijnego i do dekoracji kaplicy wielkiego mistrza

1. Świeczniki ołtarzowe z brązu	2	w kaplicy domowej mistrza
2. Pokrywa na kielich wyszywana złotem i z osadzonymi granatami, w brązowej szkatule	1	w tylnej komnacie mistrza w szafce ściennej
3. Srebrny kielich, forma gotycka, złożony, z osadzonymi granatami, w brązowej szkatule	1	podobnie
4. Biblia w skórzanej oprawie ze złożonym brzegiem	1	w kaplicy domowej
5. Pulpit ołtarzowy	1	podobnie
6. Czerwone, aksamitne, wyszywane złotem pokrycie ołtarza	1	podobnie
7. Podobnie, tamże, pokrycie pulpitu	1	podobnie
8. Białe, ze staroniemieckimi ozdobami, wyszywane pokrycie ołtarza	1	podobnie
9. Czerwone sukno do przykrycia ołtarza	1 sztuka	podobnie
10. Cambray ¹⁰ do przykrycia ołtarza i pulpitu ołtarzowego	2 sztuki	podobnie
11. Misy do chrztu, mosiężne	2 sztuki	w tylnej komnacie mistrza w szafce ściennej
12. Srebrny, złożony, ozdobiony wieloma figurami modlitewnik, w futerale pokrytym niebieską aksamitną pokrywą i safianem	1	podobnie

a od 17 do 71 przesłane do rejencji do Gdańska, 88a podobnie, 91—94 podobnie, 96 podobnie, 98—110 podobnie, rys. Frejawa kierownik budowy, 111—120 brakuje.

⁹ Płyty zachowane w zbiorach Gabinetu Rycin MZM, sygn. MZM/MZC/24. Friedrich Frick był miedziorytnikiem na berlińskiej Akademii Budowlanej.

¹⁰ Tkanina batystowa wyrabiana we francuskim mieście Cambrai.

13. Dywan o niebieskim tle, z haftem z żółtymi kwiatami, palmami i liliami od Szkoły Żeńskiej Lenella w Gdańsku, 1824 r.	1	podobnie
13a. Przez malborskie panny, na święto sekularyzacji w 1872 roku, tkany dywan wraz z wotywnym pluszowym pokryciem	1	w kaplicy domowej
14. Cerata pod dywanem ołtarzowym	1	podobnie
15. Świece woskowe	2	w tylnej komnacie mistrza w szafce ściennej
16. Tabernakulum z czarno lakierowanego drewna	1	w kaplicy domowej
17. Krucyfiks z bursztynu	1	w kaplicy domowej
18. W staroniemieckim stylu ozdobiony klęcznik	1	podobnie
19. Jeden, przez J.K.M. Fryderyka Wilhelma III ofiarowany obraz ołtarzowy malowany na drewnie	1	podobnie
20. Obrazy na drewnie ze złotym tłem, sceny z życia Marii, ofiarowane przez starostę Waagena ¹¹ z Kłajpedy	16	podobnie
21. Pokrywa do przykrycia koberca ołtarzowego	1	podobnie
22. Srebrny, złożony, z gotyckimi dekoracjami kielich z pateną i tekturowym futerałem należący do kościoła zamkowego	1	w katolickim kościele parafialnym św. Jana przechowywany ^b
23. Obraz św. Franciszka, ze srebrną sukienką	1	w sypialni mistrza w szafce ściennej
24. Podobnie Ignacy Loyola	1	podobnie
25. Stary, na drewnie malowany obraz Marii z drzwiczkami ochronnymi i srebrną sukienką	1	w kaplicy domowej
26. Malowany obraz Marii na złożonej płycie miedzianej ze srebrną ramą	1	w tylnej komnacie mistrza w szafce ściennej
27. Rama barokowa z kutego srebra	1	podobnie
28. Korona, podobnie	1	podobnie

Dział: V. Różne zabytki i dzieła sztuki. Naczynia do picia z drewna, kości słoniowej etc.

1. Żelazne kółko do drzwi z głową gryfa, kopia odlewu	1	w wyższej kondygnacji piwnicznej
2. Srebrny kubek, na nim orzeł, i napis: „Alles Große und Würdige welche, wie dieser Bau”	1	w tylnej komnacie mistrza w szafce ściennej
3. Nóż i widelec z ozdobnym trzonkiem	2 pary	w łazni
4. Malowane, duże i małe szklanki	9 sztuk	w szafce w sieni domu
5. Ołtarz z bursztynu, 13 cm szer.		

^b Przez zarządzenie z 18.3.1887 G. No. 26 1/3 przekazany do używania parafii św. Jana.

¹¹ Starosta powiatu ziemskiego w Kłajpedzie w latach 1834—1851.

39 cm wys. wraz z futerałem	1	w komnacie mistrza
6. Kamienny dzban z ozdobami	1	w szafce w sieni domu
7. Pęk kluczy z czasów zakonnych z 4 kluczami		w szafce w sieni domu
8. Krata w stylu staroniemieckim	1	w wyższej kondygnacji piwnicznej
9. Drewniany, ozdobiony rzeźbą kru[cyfiks]	1	w szafce w sieni domu
10. Modele statku liniowego, wykonane z kości z kompletnym takielunkiem, w szklanych gablotach	2	w sali trójfilarowej, przyziemie
11. Instrumenty dęte ze starych i nowych czasów	8	w łaźni
12. Jedwabne buty rycerskie	1 para	tamże
13. Mała szafka	1	tamże
14. Małe, staromodne skrzypce	2	tamże
15. Mała szafka oszklona	1	tamże
16. Kubek z cyny i kości słoniowej	1	w szafce w sieni domu
17. Kubek z drewna, ze snycerką	1	tamże
18. Kubek cynowy, wyryty w więzieniu przez barona von der Frenka	1	tamże
19. Staroniemieckie nożyce do obcinania knotów	3	w łaźni
20. Żelazny nóż ofiarny	3	w szafce w sieni domu
21. Groty strzał i nóż starego typu	9	tamże
22. Anatomiczna kobieca figura z kości słoniowej	1	w łaźni
23. Prastary obraz, relief z czarnego marmuru, przedstawiający Zuzannę w kąpieli	1	tamże
24. Urny i popielnice z czasów pogańskich Prusów	23	w szafkach w sieni domu
25. Lorneta, której Napoleon I używał w bitwie pod Waterloo	1	w komnacie mistrza w szafce
26. Płaszcz rycerski, z krzyżem zakonnym, ostatni z emalią w złocie	1	tamże, w tylnej komnacie
27. Żelazna, starożytna ostroga, podarunek od właściciela ziemskiego Ruhe z Frydrychowa koło Chełmży	1	w sieni domu w szafce
28. Dar monet zakonnych von Knobels- dorfa, szklana szkatułka z zamkiem	1	w komnacie mistrza w szafce
29. Srebrny medal	1	tamże

Dział: VI. Głowy, poroża, jeleni, losi, etc.

1. Głowa jelenia z porożem i figurą Marii	1	w tylnej komnacie mistrza
2. Głowy łosi z porożem	2	tamże
3. Poroża reniferów, 1 z głową	2	tamże
4. Głowy jeleni z porożem	7	tamże
5. Poroża różnego rodzaju	19	tamże

6. Parostki, 1 z głową	4	tamże
7. Poroża baranie i kozie	3	tamże

Dział: VII. Książki i pisma

1. Książki o witrażach	1	w komnacie mistrza w bibliotece
2. Obce książki	13	1 tamże na stole, 12 w szafie ^c
3. Büsching, „Das Haus des deutschen Ritterordens”	1	tamże w szafie
4. Herbarz polski	1	tamże
5. Staroniemiecki modlitewnik
w skórzanej okładce i z mosiężnymi okuciami	1	tamże
6. Voigt Johann, „Geschichte der Stadt Marienburg”	1	tamże
7. Eichendorff „Die Wiederherstellung der Marienburg”	1	tamże
7a. „Marienburg das Haupthaus des deutschen Ritterordens”	1	tamże
8. Biblia w 2 foliach z miedziorytami	1	tamże
9. Pisma i książki ofiarowane dla zamku przez pastora Häblera ¹²	68	tamże
10. Puttrich, „Denkmale der Baukunst in Lieferungen u. Bänden”	44	tamże
11. Hennig, „Die Statuten des deutschen Ritterordens 1840”	1	tamże
12. „Die deutsche Ritterorden in seinem Wirken für Kirche u. Reich”	1	tamże
13. Foliał w zielonej lnianej oprawie	1	tamże
14. Pojedyncze numery ilustrowanych gazet z opisami Malborka	1	tamże
15. Sternberg, „Die Ritter von Marienburg”	1	w komnacie mistrza w bibliotece
16. „Regesten des Geschlechts von Salza”	1	tamże
17. „Die Bekehrung der heidnischen Preußen durch Hermann v. Salza”	1	tamże
18. Trescher, „Erinnerung von Bartholomäus Blume”	1	tamże
19. Pisana kronika niemieckiego zakonu rycerskiego z kolorowymi herbami	1	tamże
20. Voigt, „Namensverzeichnis der deutschordens Beamten”	1	tamże
21. Vossberg, „Münzen u. Siegel des deutschen Ordens”	1	tamże
22. Frick, „Schloß Marienburg in Preußen. Tafeln 1799, Text 1803”	1	

^c nowy nabytek¹² Wilhelm Ludwig Häbler był pastorem kościoła ewangelicko-augsburskiego w Malborku oraz historykiem i archiwistą.

23. Eckert, „Gechichte des Marienburger Kreises”	1	tamże
24. „Das von Prittwitz'sche Adelsge-schlecht”	1	tamże
25. Voigt, „Herrmann v. Salza”	1	tamże
26. Eichendorff, „Der letzte Held von Marienburg”	1	tamże
27. Sateri „Preußens Vorzeit”	1	tamże
28. Dokumenty miejscowości Karwieńskie Błota	8	w komnacie mistrza w bibliotece w specjalnej szkatule ^d
a) Księga ławnicza od roku 1603		
b) Przywilej króla Zygmunta z 6 IV 1600, pergamin bez pieczęci i bez sznura		
c) Przywilej króla Zygmunta z 13 XI 1615, pergamin bez pieczęci i ze sznurem		
d) Przywilej króla Władysława z 29 IV 1633, pergamin ze sznurem i futerałem bez pieczęci		
e) Przywilej króla Michała z 31 IV 1671, pieczęć papierowa		
f) Przywilej Jana Sobieskiego z 8 X 1680, pieczęć papierowa		
g) Przywilej króla Augusta II z 5 IV 1698 z pieczęcią papierową		
h) Przywilej króla Michała z 13 XII 1720, pergamin ze sznurem bez pieczęci		

Dział: VIII. Używane pokoje, przybory domowe

1.		
2. Gąbka	1	w pokoju w wyższej kondygnacji piwnicznej ^e
3. Zwyczajna latarnia	1	w pokoju w wyższej kondygnacji piwnicznej
4. Zwyczajna latarnia	1	tamże ^f
5. Termometr	1	w Wysokiej Sieni przy oknie
6. Drabiny schodkowe	2	1 w komnacie mistrza, 1 w izbie służby
7. Grube płótno	szer. 5 stóp	na górnym piętrze
8. Grube płótno	362,12 m	i w Sali Rycerskiej
9. Latarnia z kolorowego szkła	1	u wyższego strażnika zamkowego
10. Drabinki do mycia okien i do używania w ogóle	5	na poddaszu i w izbie służby
11. Listwy	43,3 m	w facjacie i w tylnej komnacie mistrza
12. Mata pleciona z wikliny	1	przed schodami głównymi do wycierania obuwia

^d z zamku malborskiego przekazane do przechowania przez gminę Karwieńskie Błota, powiat Puck. Zarządzenie prezydenta rejonu z 25 I 1894. B. 1605/1 i z 28 II 1894. B. 606/2.

^e zużyta

^f zardzewiała

13. Nożyce do obcinania knotów	1	w pokoju w wyższej kondygnacji piwnicznej ^g
14. Obudowa studni z drewna dębowego 1,26 m podstawy 4,7 m wys.	1	na dziedzińcu zamkowym
15. Widły do gnoju	3	w komórce na narzędzia żelazne
16. Siekiery żelazne	2	tamże
17. Kłódki	10	na drzwiach i bramach ogrodzenia i we wnętrzach
18. Żelazne grabie	1	w komórce na narzędzia żelazne
19. Wielkie kółka na klucze	3	u wyższego strażnika zamkowego
20. Drewniane wiadra z żelaznymi wiązadłami	2	u służącego zamkowego
21. Spluwaczki kamienne	13	w pomieszczeniach zamkowych
22.		
23. 3,72 m długie, 0,47 m wys. oheblowane kozły, z 6 sztukami 1,88 m długich desek do układania poduszek na ławę	2	w wartowni oficerskiej
24.		
25. Zlew z rozetą	1	w kuchni wyższego strażnika zamkowego ^h
26. Drzwi kratowe z drewna	2	1 w wejściu do kondygnacji piwnicznej, 1 w komórce na uprzęż
27. Kraje druciane	2	w Wysokiej Sieni
28. Pokrywy studni	3	na studni pałacowej
29. Kraje okienne z drewna	8	w komnacie obok sieni domu
30. Miotły włosiane	2	tamże
31. Ławki ogrodowe	2	latem na dziedzińcu zamkowym, zimą w piwnicy
32. Lampy ścienne	11	w pokoju w wyższej kondygnacji piwnicznej
33. 8,47 m długa sosnowa żerdź	1	na strychu nad mieszkaniem służby zamkowej
34. Szufla do kopania	1	u służby zamkowej
35. Podium do występów artystycznych	1	w izbie woźnicy
36. Pokład z desek z Sali Rycerskiej do wejścia głównego	1	podobnie
37. Małe drzwiczki ogniowe z żelaznymi wiązadłami i reliefem	1	na Zamku Wysokim
38.		
39. Skórzane kubły pożarowe	6	4 na Zamku Wysokim, 2 u służby zamkowej
40. Miotła trzcinowa do czyszczenia rynszteków przed pn.-wsch. stroną Zamku Średniego, które wykopano w 1881 na miejscu zasypanego strumienia	1	u służby zamkowej
41. Szuflę drewniane do tego samego celu	2	tamże
42. Szuflę żelazne	2	tamże
43. Latarnia naftowa	1	na dziedzińcu zamkowym

g zużyte

h zgniły i przez misę żelazną zamieniony, która jest zarejestrowana w mieszkaniu wyższego strażnika zamkowego

44. Bańka na naftę z blachy	1	u służby zamkowej
45. Miotelka ręczna ⁱ	1	tamże

Dział: IX. Przedmioty używane przy budowie i dekoracji stiukowej

1.		
2. Bloki z metalowymi tulejami i deseczka do gry w poch z szybami	1 para	w komórce na narzędzia żelazne
3. Raszpla	1	w izbie sztukatora ^j
4. Brzeszczot piły ze stojakiem	1	w sztukatorni ^k
5. Oskardy	4	w komórce na narzędzia żelazne
6.		
7. Łopaty blaszane	2	tamże
8. Taczki	5	w izbie woźnicy
9. Wiadra do wody	3	u służby zamkowej ^l
10. Pręty do rusztowania	7	na poddaszu i w izbie woźnicy
11.		
12. Waga wodna i poziomica	1	w komórce na narzędzia żelazne
13.		
14. Linały	4	w izbie sztukatora
15. Niecki i skrzynie na wapno	3	podobnie
16. Sito włosiane	1	podobnie ^l
17. Topór	1	podobnie
18. Pilnik	1	podobnie
19. Skrzynia na wapno	1	tamże
20. Skrzynie na gips	2	tamże
21. Sztaba gipsowa	1	tamże
22.		
23. Sito mosiężne z drutu	1	tamże ^m
24. Teczka z rysunkami budowlanymi	1	w komnacie mistrza w szafie
25.		
26.		
27.		
28. Kozły do rusztowania	3	w izbie woźnicy
29.		
30. Deski do rusztowania	79,55 m ²	na belkach dachowych
31. Lina do wciągarki	1	w południowym dachu Zamku Wysokiego w facjacie wciągarki
32. Wielki, żelazny sagan z pałakiem	1	w biurze budowy
33. Osełka z korbą	1	w komórce na narzędzia żelazne ⁿ
34. Ubijak ziemny	1	w komórce na narzędzia żelazne
35. Szufła	1	tamże
36. Dłuto	1	tamże
37.		

*i 30 III 1894**j zardzewiała**k zardzewiały**l zgnile i usunięte**ł nie nadające się do użytku**m zużyte**n zużyta*

38.		
39. Ławkowiec do smoły	1	w izbie sztukatora ^o
40. Drabinki różnych wielkości	9	na poddaszu i w izbie woźnicy
41. Powrozy łączące	45	w komórce na narzędzia żelazne
42. Przenośne rusztowanie do czyszczenia okien witrażowych	1	w izbie woźnicy
43—46.		
47—48. Lejek cynkowy i ocynkowane ostrze	1	w izbie sztukatora ^p
49. Wielkie świdry stalowe	5	w izbie sztukatora
50. Szerokie świdry	4	tamże
51.		
52. Deski podłogowe	34 m ²	w górnej kondygnacji piwnicznej ^t

Dział: X. Przedmioty do wytwarzania witraży

1.		
2. Przykładnice	2	w pokoju górnej kondygnacji piwnicznej ^a
3. Rysownice	3	tamże
4. Żelazna skrzynia do trawienia szkła	1	w izbie sztukatora
5. Kleszcze kowalskie	1	podobnie
6. Tygle do topienia	36	podobnie
7. Stalowy rozcieracz do farb	1	w pokoju górnej kondygnacji piwnicznej
8. Miseczki do tuszu i farb		tamże ^t
9. Sztaluga	1	tamże
10. Ożogi	2	w pokoju górnej kondygnacji piwnicznej
11. Pogrzebacz	1	tamże
12. Szufla do węgla	1	tamże
13.		
14. Płyta szklana do rozcieracza do farb	1	tamże
15. Szklany rozcieracz do farb	1	tamże
16. Zwyczajne szkła, w tym 6 dużych, 6 małych kul szklanych	22	tamże
17.		
18.		
19. Szkła z zakręcanymi zatyczkami	7	tamże
20. Miedziane pokrywy do rur grzejnych	38	17 w izbach przyziemia, 14 w małym refek- tarzu mistrza, 1 w izbie mistrza, 3 w łazni, 3 w sypialni
21. Haki do podnoszenia pokryw do rur grzejnych	7	w izbie sztukatora ^u
22. Ocynkowane sito	1	w pokoju górnej kondygnacji piwnicznej
23. Formy malarskie	2	tamże ^v
24. Lampa przenośna	1	tamże

o zużyty

p zżarte przez rdzę

r pokrewne z budową

s zostały zniszczone

t stłuczone

u zardzewiałe

v zużyte

25.		
26.		
27.		
28.	Łyżka odlewnicza	1 tamże
29.	Mosiężny ciężarek układany	1 tamże
30.	Mały miech ręczny	1 tamże
31.	Nożyce do papieru	1 u wyższego strażnika zamkowego w użyciu
32.	Bańka na olej	1 w pokoju górnej kondygnacji piwnicznej
33.		
34.	Odlewana ze stali sztaba do mieszania farb do szkła w szklawie	1 tamże
35.		
36.	Porcelanowy moździerz z pędzlem	1 w pokoju górnej kondygnacji piwnicznej
37.		
38.	Butelka na wodę	1 tamże ^w
39.	Nożyce do lampy	1 tamże
40.	Wisiołek cylindryczny	1 tamże
41.	Różne pędzle	1 tamże

Dział: XI. Do dekoracji zamku

1.	Krótki trzonek do flagi	w komnacie obok sieni domu
2.	Wielka flaga	tamże
3.		
4.	Drągi do flag	na poddaszu
5.	12 lip i 1 jesion	przed północną stroną Zamku Średniego

Dział: XII. Przybory biurowe

1.	Pieczęć z herbem królewskim	1 w Królewskim Zarządzie Odbudowy Zamku w Gdańsku
2.	Pieczęć służbowa wyższego strażnika zamkowego	1 u wyższego strażnika zamkowego
3.	Pieczęć służbowa burgrabiego malborskiego	1 w Królewskim Zarządzie Odbudowy Zamku w Gdańsku
	Stempel pieczęci tuszowej dla Królewskiej Komisji do Zarządu Zamku	1 podobnie

Malbork, 7 IV 1894
Steinbrecht
Królewski Radca Budowlany